

KÕRGEM KUNSTIKOOL PALLAS

Fotograafia osakond

Ukraina pagulaste saatus Narvas

Lõputöö

Laura Auer

Juhendaja: Rao Heidmets

Tartu 2023

SISSEJUHATUS

1. VENEMAA JA UKRAINA SÕJA ALGUS.....	4
1.1. Vennasrahvaste ajalugu	4
1.2. Krimmi okupeerimine 2014. aasatal.....	4
1.3. 24. veebruar 2022	5
1.4. Ukrainlaste põgenemine naaberriikidesse	5
2. SÕJAPÕGENIKE ABISTAMINE.....	7
2.1. Põgenikevool Ukrainast	7
2.2. Sõjapõgenike abistamine Eestis.....	7
2.3. Pagulasabi Tallinnas.....	8
2.4. Meediakajastus	8
3. INTERVJUUD.....	9
3.1. Intervjuu sihtrühma otsimine	9
3.2. Tartu Ülikooli Narva Kolledž	9
3.3. Intervjuuks valmistumine	10
3.4. Intervjuu küsimused	11
3.5. Intervjuude läbiviimine	12
3.6. Intervjueeritavad	12
4. VIDEO MATERJALI TÖÖTLUS.....	18
4.1. Töötlus	18
4.2. Ilmnenud takistused	18
4.3. Plaanide valik	18
KOKKUVÕTE	19
SUMMARY	20
Kasutatud kirjandus	21

SISSEJUHATUS

Hüppelise tehnilise arengu ja masstootmise ajastul on raske ette kujutada, et sõda on üldse võimalik, ent lähiajaloo on neid olnud mitmeid. Sõdadest on kirjutatud palju raamatuid, neid sündmusi hoitakse meie kollektiivses mälus ja loodetavasti aitab ajaloo tundmine ennetada uute sõdade puhkemist.

Seda enam mõjus ootamatult, kui 2022. aasta veebruaris ründas imperialistliku ambitsiooniga Venemaa naaberriiki Ukrainat. Selline sündmus vapustas tervet maailma seda enam, et ukrainlasi peeti venelaste vennasrahvaks.

Äkitselt alanud rünnak, mis eskaleerus kiiresti täiemahuliseks sõjaks on nüüdseks hävitanud miljonite inimeste elusid, jättes neid ilma kodudest ja mõrvates süütuid. Paljud inimesed olid sunnitud põgenema naaberriikidesse. Eesti on üks neist, kes pakub sõjapõgenikele siiani pagulasabi. Eestis püüti aidata Ukraina põgenike kõikvõimalikel viisidel: pakuti abi elamisvõimaluste ja töökohtade leidmisel, materiaalse abi kõrval osutati moraalsel tuge. Käesoleval hetkel on suurem pagulaste laine möödunud ja paljud siia jäänud ukrainlased püüavad kohaneda ning eluga edasi minna.

Minu lõputööks on intervjuudel põhinev dokumentaalfilm, mis kajastab Eestisse pagenud ja hetkel Narvas elavate noorte ukrainlaste elu ja hakkamasaamist.

VENEMAA JA UKRAINA SÕJA ALGUS

Vennasrahvaste ajalugu

Venemaad ja Ukrainat on ammustest aegadest peetud vennasrahvasteks, keda ühendab ajalugu ja kultuur kasvõi keelte sarnasuse põhjal. Imperialistlik Venemaa on alati rõhutanud, et venelased ja ukrainlased on üks rahvas. Nõukogude Venemaa kasutas seda ideoloogilise õigustusena põhjendamaks hilisemate nõukogude liikmesriikide okupeerimist, eitades koloniaalset ajalugu.

Vennasrahvasteks kutsumine vastab osalt ka tõe. Leidub rohkelt näiteid, kus on loodud ühiseid peresid ja mis põimib kokku inim põlvkonnad nii ühes kui ka teises riigis. Veel hiljuti 21. sajandi algul korraldati rohkelt ühiseid projekte, toodeti telesaateid, filme, teatrietendusi jne. Mõlema riigi staarid olid alati teretunud esinema igal olulisemal üritusel. Oli vähetõenäoline, et nende kahe lähedase naaberriigi vahel lahvatas sõda.

Kaasaegse Venemaa agressiivsete poliitiliste meeleolude kasvuga hakkas avalik retoorika Ukraina suhtes taaskord eelnevalt mainitud ühisosa rõhutama, et Ukraina rahvas on venelastega ühtne ja osa neist. Peagi omandas "vennasrahva" tähendus ukrainlaste suhtes Venemaal propagandistliku kasutusviisi. (Jashenko 2010)

Krimmi okupeerimine 2014. aastal

21. novembril 2013 ujutasid Ukraina pealinna üle meeleavaldused. Rahva rahulolematuse põhjustasid venemeelse presidendi Viktor Janukovõtši sammud, kes keeldus allkirjastamast assotsiatsioonilepingut Euroopa Liiduga. 22. veebruaril 2014 põgenes Janukovõtš üha suurenevate avalike protestide surve all riigist ja võim läks läänemeelsete poliitikute kätte. Ukraina rahvas jagunes nende vahel, kes soovisid edasist ühinemist Venemaaga ja nende vahel, kes toetasid suuremat lähenemist Euroopa Liiduga, misjärel Moskva otsustas sekkuda. Kremli teatel oli Janukovõtš saatnud Venemaa presidendile Vladimir Putinile kirja, milles palus sekkumist Ukrainas korra taastamiseks. (Goncharenko 2022)

Putin reageeris ootamatult. Tollal puudus Krimmi poolsaarel piiritsoon ning 2014. aasta veebruaris hakkas Venemaa sealt kaudu lisavägesid enda Krimmis asuvasse baasidesse saatma. (Goncharenko 2022)

Kahe riigi vahelised suhted halvenesid veelgi, kui president Vladimir Putin kirjutas 21. märtsil 2014 alla Krimmi Venemaaga ühinemise lepingule, misjärel sai Krimm ja sealhulgas Sevastopoli linn ebaseaduslikult annekteeritud. Maailma üldsus pole Ukraina Krimmi ebaseaduslikku annekteerimist tunnustanud. (Goncharenko 2022)

Samal ajal aktiveerusid nii Venemaa, kuid ka kohalikud pool-sõjaväelised separatistlikud struktuuri jõud. Donbassis, Donetskis ja Luganskis kuulutati välja "rahvavabariigid", mida juhtisid Vene Föderatsioonist saabunud märgita mundris inimesed. Pärast Ukraina uue presidendi Volodõmõr Zelenskõi valimist algas kaheksa aasta pikkune sõda Donbassis. Ent hoolimata Krimmi ja oluliste Donbassi linnade kaotamisest säilitati Ukrainas oma põhiseaduslik kord ja iseseisvus ning riik arenes poliitiliselt ja majanduslikult edasi. (Goncharenko 2022)

Vahelduva sõjalise eduga piiräärsetel aladel eskaleerus relvakonflikt 2022. aasta veebruaris, mil Venemaa alustas täiemahulist pealetungi Ukrainale, rünnates ka pealinna Kiievit.

24. veebruar 2022

Venemaa president Vladimir Putin teatas eelsalvestatud videolõigis 2022. aasta 24. veebruari varahommikul avalikult "erioperatsiooni" algusest Ukrainas, mis muutis ühe päevaga kahe riigi edasised diplomaatilised suhted võimatuks. Putin põhjendas rünnakut vajadusega "Ukraina demilitariseerida ja denatsifitseerida", et kaitsta inimesi, kes "on kaheksa aastat Kiievi režiimi genotsiidi all kannatanud".

Venemaa väed sisenesid Ukraina territooriumile Venemaalt, Valgevenest ja annekteeritud Krimmist ning lahingutesse astusid ka Venemaa kontrolli all oleva DPR ja LPR väed. Väed alustasid pealetungi neljas põhisuunas – põhjast Kiievi suunas, kirdest Harkovi suunas, kagust Donbassis ja lõunast Krimmis. Ukraina näitas üles kiiret sõjalist vastupanu võimekust ja seetõttu toetavad paljud Lääneriigid neid humanitaarabi ja laskemoonaga. Ukraina on hetkel oma positsioonid kindlustanud ning plaanib vastupealetungi. (Wikipedia 2022)

Ukrainlaste põgenemine naaberriikidesse

ÜRO andmetel on 1. mai 2023 seisuga sõja algusest saadik hukkunud vähemalt 8000 ja haavata saanud 14 000 tsiviilisikut, kusjuures tegelikud kaotused on eeldatavasti palju suuremad. Rohkem kui 100 000 majapidamist on hävinud või kahjustada saanud. Peaaegu täielikult hävinenud on Volnovahha, Mariupoli, Izjumi, Popasnaja, Rubižnoje, Severodonetski, Maryinka linnad. Venemaa kontrolli all olnud Donetsk ja Gorlovka territooriumid on kandnud seni kõige suuremaid purustusi. Sissetung Ukrainasse on põhjustanud Euroopa suurima põgenikekriisi. 2023. aasta märtsiks oli riigist põgenenud üle 8,13 miljoni ukrainlase. (Zanuda 2023)

SÕJAPÕGENIKE ABISTAMINE

Põgenikevool Ukrainast

Sõja algusest on Ukrainast lahkunud üle 8,13 miljoni inimese. Euroopa riikides on registreeritud 7,86 miljonit Ukraina põgenikku. Venemaale on lahkunue 2,85 miljonit ukrainlast, Poola 1,54 miljonit, Saksamaale 1,02 miljonit, Tšehhi 472 000, Itaaliasse 173 000, Hispaaniasse 159 000. Ühendkuningriigis, mis on ka üks väheseid Euroopa riike, mis nõuab ukrainlastelt sissesõiduviisat, on peavarju leidnud 152 000 Ukraina kodanikku. Umbes pooled Euroopa riikidesse suundunud põgenikud on täiskasvanud naised, 40% lapsed ja 10% mehed. Viimastel kuudel on paljud ukrainlased kolunud Ukrainaga piirnevatest riikidest edasi teistesse Euroopa riikidesse. (Zanuda 2023)

Sõjapõgenike abistamine Eestis

Alates 24. veebruarist 2022 osutab Eesti Ukrainale sõjalist ja humanitaarabi ning võtab aktiivselt vastu põgenikke. Eestisse saabus sõja alguses iga päev ca 3000 põgenikku. Ajutise kaitse riigis on saanud 60 000 ukrainlast, enamik neist leidnud eluaseme ja töö, ukraina lapsed jätkavad haridusteed siinsetes koolides. (Masso 2022)

Sõjapõgenikele loodud vastuvõtu- ja infopunktide statistika andmetel on alates sõja algusest Ukrainast Eestisse sisenenud sõjapõgenikke kokku 122 554, kellest lahkunud on 55 792 ja Eestisse jäänud 66 762 inimest. ÜRO Pagulasameti andmetel on Eesti Ukraina sõjapõgenike suhtarvu poolest 1000nde elaniku kohta kolmandal kohal Tšehhi ja Poola järel. Ligi kahekordne erinevus Statistikaameti avaldatud Ukraina sõjapõgenikest elanike arvu ja Sotsiaalkindlustus- ameti sisserände arvu vahel tuleneb sellest, et vaid osa Eestisse saabunud sõjapõgenikest on taotlenud ja saanud ajutise kaitse, mis on juriidiliselt võrdsustatud elamisloaga. (Masso 2022)

Mitte kõik Ukrainast tulnud või tulevad põgenikud ei jää Eestisse elama. Eestisse tulnud ukrainlased võivad olla riigiüleised pendelrändajad, kes võivad nii hõivelt kui lõimumiselt olla seotud mitme riigiga. Viimaste küsitlusuuringu järgi arvab ligi 25% ajutise kaitse saanud põgenikest, et ka kolme aasta pärast ollakse Eestis. (Masso 2023)

Pagulasabi Tallinnas

Tallinnas on Ukraina sõjapõgenike arv kõige kõrgem: pooled (48%) elavad Tallinnas ja 58% Harjumaal. Pealinn pakub põgenikele erikülgselt abi. Näiteks majutusvõimalusi, töökohti ja vaimse tervise tugiteenuseid. (Masso 2023)

Osa sõjapõgenikke tulid Eestisse sellepärast, et siin olid neil ees sõbrad ja tuttavad, kes olid valmis abi pakkuma. Teiseks põhjuseks oli riigis laialdaselt kasutatav vene keel, tänu millele on ukrainlased enam vähem hakkama saanud.

Eelmisel aastal pakkus riik põgenikele lühiajalist majutusabi nelja kuu vältel, kuid edasi tuli inimestel ise elukoht leida. Põgenike tulekuga Eestisse kaasnes üüripindade hinnatõus, mistõttu sõlmiti AS Tallinkiga leping põgenike majutamiseks laeval Isabelle, mis lõpeb käesoleva aasta juunis ja seda ei ole kavas pikendada. Praeguse seisuga elab laeval 909 sõjapõgenikku. (Solts 2022)

Meediakajastus

Sõja esimestel päevadel oli meedia sõjauudiseid täis. Iga tund uuendati andmeid sõjategevuse kohta ning maailmal oli võimalus sõja käiku jälgida reaalselt. Neil päevil pöörduti Eesti riigijuhtide ja ametnike poole sageli sooviga saada Eesti hinnangut Ukrainas toimuva kohta. Nüüdseks on sõjateemaline uudisvoog vaibunud ja muutunud runtiinseks kajastuseks.

Selles osas soovin meedia tähelepanu suunata asjaolule, et peamiselt keskendutakse sõjapõgenike eluolule suurtes linnades nagu Tallinn ja Tartu. Samas on neid ka väikelinnades nagu näiteks piirilinn Narva, aga sellest räägitakse harva, justkui proovides vältida liigset tähelepanu. Minu hinnangul võib selle põhjuseks olla Valitsuse hirm Narva elanike ees, kelle seas on palju venemeelsed, kes ei salli ukrainlasi. Paremate suhete loomisele ei aidanud kaasa ka tangimonumendi jõuga äraviimine, mida kriitiliselt häälestatud linnaelanikud peavad reetmiseks.

Näib, et uudiseid Narvast püütakse avaldada valivalt. Olen ise Narvas sündinud ja õppinud ning soovin seetõttu rohkem kuulda ja kursis olla oma kodulinnas toimuvaga, isegi kui teemad on laiemale ühiskonnale ebamugavad. Vastasel juhul tunnevad Narvas elavad venemeelsed elanikud eraldatust Eesti riigist, mis võib olla Venemaa propagandale sobiv.

INTERVJUUD

Intervjuu sihtrühma otsimine

Minu algne plaan oli minna Tallinki laevale intervjuusid tegema, aga sellele ideeile ilmnesisid mõned takistused. Sain teadlikuks, et laeval on mõned inimesed juba meediale intervjuusid andnud. Saatsin ka ametliku kirja Sotsiaalkindlustusametile, milles taotlesin luba intervjuusid laeval läbi viia, kuid nad vastasid eitavalt, põhjendades seda sooviga hoida laevaala pagulaste jaoks võimalikult privaatne ja kodune.

Tundsin ise ka, et ehk oleks minu jaoks see liiga suur väljakutse, kui peaksin olema operaator, helitehnik, intervjuueerija ja hiljem ka videotöötaja kõik ühes isikus.

Uueks sihtpunktiks otsustasin valida Narva, kus ukrainlastest pagulaste olemasolu justkui meelega ei mainita ehkki nad seal elavad. Nimelt on Tartu Ülikooli Narva Kolledžis lausa välistudengite erirühmad (sealhulgas ukrainlastele), kes enne välja valitud õppeprogrammis õppima asumist, õpivad terve ühe õppeaasta vaid eesti keelt. Sellest tekkiski huvi intervjuuerida neid noori tudengeid ja tuua seeläbi Narva pagulasi rohkem esile.

Tartu Ülikooli Narva Kolledž

Alates sõja puhkemisest Ukrainas on Tartu Ülikool aktiivselt toetanud ukrainlastest töötajaid ja üliõpilasi ning valmistunud Ukrainast pärit põgenike vastuvõtmiseks. Sel käesoleval õppeaastal (2022/2023) alustas Tartu Ülikoolis tasuta õppeprogrammides õppimist 205 ukrainast pärit tudengit lisaks juba õppivale 70le ukrainlasele. (Ülikooli Ukraina-teemaline teave 2022)

Ülikooli veebilehelt leidsin ka järgneva informatsioon stipendiumifondi kohta: „Ülikool asutas stipendiumifondi, et koguda ja suunata annetusi Ukraina üliõpilaste õpingute toetamiseks Tartu Ülikoolis. Detsembris tegi õppeprorektor Aune Valk videokõne Ukraina üliõpilaste toetuseks. Novembris andis Tartu Ülikooli Ukraina üliõpilaste stipendiumifond välja eelmise sügise stipendiumid. Aasta jooksul kogus fond ettevõtete, eraisikute ja diasporaa-eestlaste abiga Kanadas ja USA-s kokku ligi 117 000 eurot ning maksis Ukraina üliõpilastele kokku 113 stipendiumit. (Ülikooli Ukraina-teemaline teave 2022)

Lisaks fondist stipendiumi taotlemise võimalusele saavad kõik 2022. aastal esimesel ja teisel õppeastmel alustavad Ukraina üliõpilased ühekordse 500 euro suuruse stipendiumi. Õpilasi on teavitatud, kuidas nad saavad seda stipendiumit taotleda.“ (Ülikooli Ukraina-teemaline teave 2022)

Tartu Ülikooli rektor Toomas Asser on lisanud, et Ukraina üliõpilaste ülikoolitee peab jätkuma vaatamata nende noorte kodumaad ja peresid tabanud tragöödiale ning sellega kaasnevatele majanduslikele raskustele. Tartu Ülikooli iga liige, vilistlane, koostööpartner ja ka iga hariduse usku eestimaalane saab loodava stipendiumifondi kaudu sellele kaasa aidata. (Ülikooli Ukraina-teemaline teave 2022)

Tartu Ülikooli Ukraina stipendiumifondi andmetel laekus eelmise kampaaniaga ligi 120 000 eurot. Stipendiume on välja makstud kahel korral 31. märtsil 2022 kokku 47 700 eurot (stipendiumi said 32 üliõpilast) ja 02. novembril 2022 kokku 69 000 eurot (stipendiumi said 81 üliõpilast). (Ülikooli Ukraina-teemaline teave 2022)

Intervjuuks valmistumine

Intervjuuks valmistumine toimus kolmes etapis: inimestega kokkuleppimine, küsimuste valmismõtlemine ja tehniline varustus. Enne töö algust tutvustasin ennast ja oma lõputöö teemat meili teel ning uurisin kui paljud tudengeid rühmast oleks nõus intervjuud andma.

Kokku vastas positiivselt seitse inimest. Järgmiseks valmistasin ette küsimused. Võttes arvesse, et tegemist oli minu jaoks võõraste inimestega, kellega esimest korda kohtusin alles intervjuu ajal, siis said küsimused üldisemad, et mõlemad tunneksid ennast piisavalt mugavalt. Filmile mõeldes püüdsin lähtuda iga inimese isiklikest lugudest ja seetõttu esitasin üldisi küsimusi nagu “Milline oli teie esimene mulje Eestist ja Narvast?”, “Kas eesti keele õppimine on olnud keeruline?”, “Läbi elatud sündmused sõja alguses?” jne. Intervjuusid läbi viies ma rangelt küsimustiku järjekorda ei järginud ja küsisin vestluse käigus ka lisa küsimusi.

Tehnilise poole jaoks oli mul kasutada isiklik Canon R6 hübriidkaamera. Kõrgema Kunstikooli Pallas fotograafia osakonnast sain kasutada heli salvestamiseks mõeldud tehnikat: mikrofoni RODE, helisalvestusseade ja kaamerale lisaks Manfrotto statiiv, millele kinnitasin kaamera.

Intervjuu küsimused:

1. Räägi mulle lühidalt endast. Mis su nimi on? Kust sa pärit oled?
2. Kuidas sa Eestisse sattusid?
3. Milline oli sinu esimene mulje Eestist?
4. Miks sattusid just Narva?
5. Kas Narva linn meeldib sulle?
6. Kas sul on olnud probleeme selle tõttu, et sa pole siit pärit?
7. Mida sa õpid?
8. Kas eesti keel on raske?
9. Kuidas õpetajad hakkama saavad? Meeldivad?
10. Mis on sinu tulevikuplaanid?
11. Kas on soovi Tallinna kolida?
12. Kuidas sa kodust lahkusid?
13. Mis tunne sul siis oli?
14. Millal sõda sinu arvates lõpeb?
15. Kus su pere praegu on?
16. Mida sa tunned, kui näed uudiseid Ukrainast?
17. Kuidas sa end sõja esimestel päevadel tundsid?
18. Kas sa arvasid siis, et sõda kestab nii kaua?
19. Mis tunde tekitab 9. mai?
20. Kas sa uudiseid vaatad?
21. Milline on su lemmik sõna eesti keeles?
22. Kas sa oled pärast sõja puhkemist kodus Ukrainas käinud?

Intervjuude läbiviimine

Peamiseks mureks intervjuu läbiviimisel oli koha leidmine. Algul tundus, et kodulinnas Narvas ikka leidub kohti, kus filmida, aga tegelikkus osutus teistsuguseks. Nõnda sai intervjuu jaoks ruume küsitud kolmes erinevas kohas: Narva Sisekaitseakadeemia ühiselamu puhkeala, Vaba Lava Narva koosolekuruum ja Narva Linnavalitsuse koosolekuruum.

Järgmine keerukas probleem lahendada oli tudengite vaba aja nappus kuna nädala sees toimusid koolitunnid ja kuna osad neist elasid Sillamäel, siis sõltusin lisaks tunniplaanile ka bussiaegadest.

Siis kui koht ja aeg oli isikuga kokkulepitud sujusid intervjuud hästi. Noored olid üllatavalt avatud ehkki enamus neist nägi mind intervjuu päeval esimest korda. Nad olid valmis vastama igale küsimusele, mida küsida plaanisin (s.h isegi sõjaga seotutele).

Kõik noored olid pärit Ukrainast, aga erinevatest riigi osadest. Intervjuuks kokkulepitud kõnekeel oli vene keel, sest seda kõik mõistsid ja mul oli nii lihtsam küsimusi esitada. Intervjuud said kõik erinevad, sõltuvalt inimestest. Osad noored jutustasid meelsamini isiklikke lugusid, teised aga tundsid end kaamera ees rohkem pinges.

Intervjueeritavad

Denis on 18-aastane noormees, kes elas kolmanda eluaastani Ukrainas Donetskis piirkonnas ja pärast kolis koos vanematega Kiievisse. Donetskisse jäid poisi vanavanemad, kelle juures veetis ta suvevaheajad. Võimalusest õppida tudengina Eestis sai ta teada Facebook'i kaudu. Tartu Ülikooli Narva Kolledž pakkus Ukraina tudengitele õppevõimalust tingimusel, et noored õpivad enne aasta aega eesti keelt. Sisseastumine toimus veebi vahendusel ja suve lõpus saabus Denis juba Eestisse. Ema ja noorem vend tulid kaasa kuniks otsiti Narvas elamiskohta. Peaga saadi tuba Sisekaitseakadeemia ühiselamusse. Pärast seda naasid pereliikmed koju Ukrainasse sinna jäänud isa juurde.

Denisi sõnul on ta Eestiga rahul. Alguses ei tundunud Narva just kõige sõbralikuma kohana, eriti venemeelne osa elanikest. Sellegipoolest osad stereotüüpsed hirmud ajaga taandusid. Tema sõnul olid suureks toeks kursusekaaslased, kellega koos ajaveetmine aitas vähem üksindust tunda.

Eesti keele õppimise aasta möödus kiiresti. Denis meenutas, et esimest korda keelt kuulates, pidas ta seda haldjate keeleks, millest üldse pole võimalik aru saada. Nüüd aga mõistab ta seda paremini, suudab lugeda ja lihtsamatel teemadel vestlusi pidada. Sellised tulemused on saavutatavad suuresti tänu Tartu Ülikooli Narva Kolledži õpetajatele, kes kannatlikult ja professionaalselt oma ainet õpetavad.

Tonja on noor 18-aastane neiu Ukraina lõunapoolsest linnast Krõvõi Rih (ukraina keeles Кривий Пір). Linn asub Ukrainas Dnipropetrovski oblastis ning on kuulus masinaehituse, metallurgia ja keemiatööstuse poolest. Ukrainas õppis Tonja esimesel kursusel programmeerimist, aga sõja algusega muutus aine omandamine piisaval tasemel keeruliseks.

Sillamäel elasid tüdrukul tädi ja onu, kes pakkusid välja kolida Eestisse, sest sõjaline olukord eskaleerus piirkonnas kiiresti.

Ukrainasse jäi Tonja isa, keda vanuse tõttu ei mobiliseerita, aga kel pole raha puuduse tõttu võimalik riigist lahkuda.

Tonjal õnnestus talvevaheajal oma kodulinna käia. See reis olevat olnud väga emotsionaalne ja pisarate rohke. Selleks, et jätkata õppimist, kandideeris Tonja Narva Kolledžisse aineprogrammi „Keeled ja mitmekeelsus koolis“. Aga ka teda ootas enne ees intensiivne keeleõppimise aasta, mille eesmärk on jõuda eesti keele B2 tasemeni. Tonjale meeldib eesti keele kõla, ehkki tõdeb, et grammatiliselt on seda raske õppida.

Esimene mulje Eesti riigist kujunes negatiivseks, kuna neiu saabus esmalt Ida-Virumaale Sillamäele, kus valdav suhtluskeel on vene keel. Hiljem ettekujutus Eestist muutus, kui tänu Narva Kolledzi õppereisidele külastati Tartut ja Tallinna.

Masha on 17-aastane neiu. Tema kodulinn asub Ukrainas Hersoni oblastis. Herson on sadamalinn. Linn on oluline majandus-, tööstus- ja kultuurikeskus Lõuna-Ukrainas. Herson oli ka üks esimestest piirialadest, mis Vene sõjaväe poolt sõja esimestel päevadel okupeeriti. Linna kontrollis Vene sõjavägi. Õues liikudes võisid nad inimesi peatada ja nõuda telefoni, et üle vaadata sõnumid ja postitused.

Sellise pinge all elas Masha koos oma perega mitu kuud. Peale tüdruku oli peres veel kolm õde ja ema. Peagi sai selgeks, et linnas olemine pole enam ohutu ja muutus eluohtlikuks, sest tööd ei olnud ja pere elatus kõrvalepandud

rahast. Vaatamata hirmule otsustati evakueeruda Eestisse, kus perel olid juba tuttavad ees, kes aitasid sisseelamisega uues riigis. Nõnda jäi perekond Tallinna elama, aga Masha sõitis Narva, et jätkata õpinguid Narva Kolledžis.

Eesti keele õppimine oli algusest peale Masha jaoks väljakutse. Kuna ta on Ukrainas kooli kuldmedaliga lõpetanud, siis hakkas ta uut keelt kohe usinalt õppima, et osata seda kõige paremini.

Ivan on 18-aastane noormees Berdjanski linnast Zaporizžja oblastist Ukrainas, mis asub Aasovi mere kaldal. Alates 28. veebruarist 2022 on linn olnud okupeeritud, mistõttu elu muutus seal võimatuks. Tööd ega mingeid tulevikuperspektiive polnud. Linnast välja sõitmine oli omaette väljakutse, sest linna okupeerimise tõttu oli liiga ohtlik sõita välja Ukraina poolt – võidi maha lasta. Asjaolude sunnil pidi Ivan sõitma Eestisse Venemaa kaudu.

Piiripunktis kontrolliti telefoni ja küsiti, kuidas noormees suhtub Vene “erioperatsiooni” Ukrainas.

Sarnaselt Tonjale, elas Ivanil Narvas tädi, kes oli Eestisse kolinud veel enne sõda. Seepärast sai poiss algul tädi juures elada ja hiljem kolis tudengite ühiselamusse.

Ivani sõnul ei tunne ta raskusi eesti keele õppimisega ja plaanib ka edaspidi oma õpiteekonda Eestis jätkata.

Andrei on 17-aastane ja pärit Kiievist. Enne sõda elas ta enda sõnul aktiivset noore inimese elu, plaanis Kiievis edasi õppida. Paraku tabas seda ülikooli hoonet, kus Andrei tahtis õppida, rakett.

Pärast mitut kuud sõjaolukorras elamist otsustas tema perekond, et Andreil oleks ohutum minna õppima ja elama kuhugi teise Euroopa riiki. Selleks osutus Eesti, sest pakkus laialdast abi ukrainlastele ja seal hulgas tasuta õppevõimalust.

Eesti meeldis Andreile koheselt. Ta märkis, et Tallinn on palju puhtam ja hoolitsetum, kui tema enda kodulinn Kiiev. Narvas on aga rohkem tunda nõukogudeaegset hõngu. Andrei kandideeris Narva Kolledžisse IT-spetsialisti erialale. Ühiselamu kohta ta Narvas ei saanud, mistõttu kolis ta

Sillamäe ühiselamusse. Aasta aega pole ta perega kohtunud, kuigi üritab ikka iga paari päeva tagant helistada. Eriolukorra tõttu riigis on mobilisatsioon välja kuulutatud ja ta riskiks koju naastes sellega, et ta piiripunktil riigist enam välja ei lasta.

Eestimaa suhtes on tal positiivsed väljavaated. Pärast Narvas bakalaureusekraadi omandamist plaanib ta edasi õppida Tartus magistri tasemel.

Semyon (Семён) on 18-aastane. Ta on pärit Zaporizžja linnast Ukrainas. Zaporizžja oblasti keskus asub Dnepri jõe ääres ja tegemist on Lõuna-Ukraina ühe suurima tööstus- ja kultuuri- keskusega.

Esimest korda kuulis ta midagi Eesti kohta oma ema sõbranna käest, kes on käinud Eestis ja külastanud Tartu Ülikooli. Ukrainas muudeti äsja koolieksamite kirjutamise eeskirju, mis ei tundunud Semyonile meelepärane, nii et ta juba varakult hakkas mõtlema, et omandab hariduse kusagil Euroopas.

Kuna haridustee jätkamise plaanid ja sõda ajaliselt üht langesid, tehti otsus Eesti kasuks.

Eesti paistis Euroopa riikidest sõjapõgenike vastu kõige sõbralikum. Semyon elab hetkel Sillamäe ühiselamus ja õpib Narva Kolldežis. Eesti keele õppimise kohalt noormees seda vajalikuks ei pea. Üleüldiselt on raske õppida keelt, kui ümberringi ei ole sama keelekeskkond, sest valdav kõnekeel Narvas on vene keel. Semyon arvab, et inglise keeles õppimine oleks talle kasulik.

Evhen (Yevgeny) on 18 aastat vana. Sündis ja elas linnas nimega Hmelnõtskõi. Hmelnõtskõi (ukraina keeles Хмельницький) on linn Ukraina lääneosas. Hmelnõtskõis tegutseb mitu kõrgkooli, sealhulgas Hmelnõtskõi Riiklik Ülikool ja Hmelnõtskõi Majandusülikool.

Yevgeny isa on Ukraina sõjaväelane, nii et nende perekonna jaoks alanud sõda ei olnud üllatuseks. Pereringis tükk aega arutasid, millal umbes Venemaa võib rünnata, sest Ukraina piirile kogunenud sõjatehnika oli selleks selge märk.

Sarnaselt teiste kursuse kaaslastega elas ta mitu kuud Ukrainas ja otsis sobivaid variante edasi õppimiseks. Ilmselt Ukraina lähi ajal korraliku õppeharidust tagada ei saa. Üks päev juhuslikult surfates Facebook'is nägi ta Tartu Ülikooli reklaami. Kirjas oli, et see ülikool on top neli Põhja-Euroopa õppeasutuste seas ning pakub Ukraina tudengitele soodsamaid tingimusi ja tuge.

Küll aga ootused ja reaalsus osutus teiseks, sest ainukesena pakus pagulasabi Tartu Ülikooli Narva Kolledž, mis asub otse Venemaa piiri ääres.

VIDEO MATERJALI TÖÖTLUS

Töötlus

Pärast seda kui kõigi seitsme inimesega said intervjuud tehtud, oli järgmine etapp vaadata saadud materjal läbi ja monteerida videotöötlusprogrammi abil filmiks. Kokku olin salvestanud 34 videot, igauks neist kestusega 8-12 minutit. Tegin filmimise ajal pause, et videod ei veniks liiga pikaks ja niiviisi oleks neid hiljem kergem töödelda.

Videotöötluseks valisin DaVinci Resolve programmi, sest olen seda varem kasutanud. Tööd alustades laadisin kõik failid programmi ja hakkasin seejärel huvitavamaid videolõike välja lõikama ja *timeline*'ile asetama. Jooksvalt püüdsin pöörata tähelepanu intervjuueeritavate sõna kasutusele, et sisse jääks võimalikult vähe parasiitsõnu ja mõttepause. Kuna intervjueerisin seitset inimest, siis mõtlesin kaua, et kuidas oleks kõige mõistlikum neid järjestada: kas käsitleda igaüht eraldi või lõigata nende vastused teemade kaupa kokku. Otsustasin teise variandi kasuks.

Ilmnenud takistused

Monteerima asudes avaldus kohe üks tehniline probleem, sest minu arvuti keeldus videofaile avamast, sest mul puudus arvutis vajalik koodek video failide avamiseks (codec HEVC video extensions). Õnneks sai see probleem lahendatud *VLC media player*'i alla tõmbamisega.

Ootamatult kõige raskemaks osutus ingliskeelsete subtiitrite kirjutamine. Seni kui ma lihtsalt kuulasin videoid, siis ei tundunud infot nii palju olevat, aga subtiitrite kirjutamine kujunes kõige ajamahukamaks osaks kogu protsessis, sest mul oli soov tõlkida korralikult kõike.

Plaanide valik

Algselt mõtlesin teha lihtsate intervjuu-kaadritega plaanid, kus inimesed kaadris muutuvad. Aga hiljem tuli idee lisada vahekaadreid Narva linna vaadetest ja Tallinnast selleks, et kõnealune teema oleks vaatajal vahelduse mõttes silme ees.

Kokkuvõte

Endine Eesti välisluureameti juht Rainer Saks on oma raamatus „Ukraina sõja päevikud“ kirjutanud: “Sõda mõjutavaid tegureid on palju ja kogu protsess on seega väga keeruline. Kõigest hoolimata võib 2023. aasta veebruari alguses hinnata Ukraina olukorda lootustandvaks. Neil on täiesti selge võimalus see sõda võita.”

Alati on kasulik aeg ajalt vaadata oma elukohta läbi kellegi teise silmade, eriti välismaallase omade. Suheldes teiste inimestega on võimalik saada maailma kohta adekvaatset infot, korjates teiste lugude kaudu tõde kildude kaupa kokku. Seepärast otsustasin uurida videointervjuude vahendusel Ukraina sõjapõgenike olukorda Narvas, minu kodulinna, kus nad õpivad Tartu Ülikooli Narva Kolledžis.

Nii palju kui ma olen viimasel ajal uudiseid jälginud, paistab neist hirm numbrite ees. Pidevad murelikud uudised näiteks sündimuse arvu pärast, ühiskonna vananemine, noorte väljaränne. Meedias mõjub kõik see paisutatud hirmuna just numbrite ees, aga mitte murest inimeste heaolu pärast. Seepärast otsustasin intervjuude küsimuste fookuse just nende tunnete ja arvamuste pühendada.

Olin üllatunud, kui avatud Ukraina noored minuga intervjuude ajal olid, ehkki enne kohtumist polnud me üldse eriti suhelnud. Nad olid siirad ja vastasid kõigile minu küsimustele, isegi nendele, mis olid seotud sõjaga.

Minu arvates läheb nendel Narvas õppivatel noortel hästi. Eesti keele õppimine tundus küll alguses neile raske, aga õppeaasta lõppedes mainisid paljud, et oskavad seda juba palju paremini. Ka Narva linnas elamine on üldiselt nende sõnul rahuldav. Mitmel inimesel on plaan pärast kooli lõpetamist suunduda edasi Tartusse või Tallinna.

Minu meelest on need noored meile kõigile eeskujuks, sest vaatamata eluraskustele püüavad nad ja saavad täiesti võõras riigis hakkama. Võiksime rohkem märgata, aidata ja toetada selliseid inimesi.

Summary

The fate of Ukrainian refugees in Narva

I doubt there are people left who haven't heard of the war in Ukraine, which has now been going on for over a year and doesn't seem to be ending.

War inevitably affects us all. We see this in so many areas of life, from price increases to relationships between people. War is widespread and destructive.

Several million Ukrainians were forced to flee their homes to neighboring European countries overnight. Not knowing where and what will happen next. So far, more than 100,000 refugees have arrived in Estonia.

I would like to know the destinies of these people in more detail as the topic of my thesis.

How the war has affected the lives of Ukrainians and how well the Estonian state was able to help them to cope with a new life.

There has been a lot of media coverage of the issue of refugees and the provision of aid in larger cities such as Tallinn and Tartu, while avoiding Narva. I chose Ukrainians studying at Tartu University's Narva College as the target group of the study. The goal was to personally communicate with those people who would be willing to give an interview.

I was satisfied with the result, people were very open with me. As a result, I made a video interview with these Ukrainians which became my thesis.

Kasutatud allikad

RAAMATUD

1. Rainer Saks. (2023). Ukraina sõja päevikud. Raamatu väljaandja Delfi Meedia AS.

Trükkitud Printall.

2. Vahur Laiapea. (2023). Ukraina päevikud. Harjumaa: Kirjastus Postimees.

ELEKTROONILINE DOKUMENT

3. Magnus Piirits, Johanna Vallistu, Uku Varblane, Maarja Vollmer. Vene-Ukraina sõja pikaajalised mõjud Eestile. (PDF)

https://arenguseire.ee/wp-content/uploads/2022/06/2022_vene-ukraina-soja-moju-eestile_raport.pdf (2022)

VEEBILEHED

4. Union. Anna Jashenko [WWW]
<https://www.unian.net/politics/419975-kulchitskiy-v-rossii-vedetsya-propaganda-cto-ukraintsi-i-rossiyane-uje-ne-bratskie-narodyi-a-odin-narod.html> (29.04.2023)
5. Dw.com. Roman Goncharenko [WWW]
<https://www.dw.com/ru/rossija-i-ukraina-kak-oni-okazalis-na-poroze-bolshoj-vojny/a-60223489> (29.04.2023)
6. Wikipedia. Russian invasion of Ukraine [WWW]
https://en.wikipedia.org/wiki/Russian_invasion_of_Ukraine (30.04.2023)
7. BBC. Anastasia Zanuda [WWW]
<https://www.bbc.com/russian/features-64787609> (30.04.2023)
8. Visitukraine. Ajutine kaitse Eestis: paberimajandus, sotsiaaltoetus ja rahaline abi [WWW]
<https://visitukraine.today/blog/1168/vremennaya-zashhita-v-estonii-oformlenie-dokumentov-socialnaya-podderzka-i-finansovaya-pomoshh> (01.05.2023)
9. ERR. Toimetaja Viktoria Solts [WWW]

<https://rus.err.ee/1608558292/foto-ukrainskih-bezhencev-nachali-razmewat-na-parome-isabelle> (01.05.2023)

10. Tartu Ülikooli Narva Kolledži ametlik veebileht Ukraina teemalise teavega [WWW]

<https://ut.ee/et/ukraina> (23.05.2023)

11. Ukraina sõjapõgenikud Eestis – rahvastik ja lõimumine [WWW]

<https://arenguseire.ee/raportid/ukraina-sojapogenikud-eestis-rahvastik-ja-loimumine/>
(30.04.2023)